

корупції від 31 березня 2003 р. (ратифікована Україною із заявами 18 жовтня 2006 р.) зазначається про «злочини, визнані (визначені) цією Конвенцією». Ця конвенція ґрунтується на низці важливих міжнародно-правових документів щодо запобігання та протидії корупції.

Крім того, як зазначає А.В. Савченко, поняття «корупційний злочин» є широко вживаним у законодавстві багатьох держав світу, у том у числі тих, які виникли на теренах колишнього СРСР (Киргизька Республіка, Республіка Молдова та ін.) і правові системи яких є близьким и до правової системи України. Тому слід підтримати висновок зазначеного науковця, що імплементація терміна «корупційний злочин» у національне кримінальне законодавство є цілком обґрунтованим і необхідним кроком [3, с. 10-12].

Зазначене дозволяє стверджувати про наявність нормативних чинників (факторів), які зумовлюють встановлення (і збереження) кримінальної відповідальності в Україні за корупційні діяння.

Список використаних джерел

1. Пащенко О. О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність: монографія. Харків: Юрайт, 2018. 446 с.

2. Пащенко О. О. Місце нормативних факторів в системі обставин, що визначають соціальну обумовленість закону про кримінальну відповідальність. Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер.: Право. 2015. Вип. 33. Т. 2. С. 120-123.

3. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посіб. Київ: Центр уч. літ., 2016. 168 с.

*Полтавський Андрій Олександрович, помічник
директора Київського НДІСЕ Міністерства
юстиції України, судовий експерт вищого
кваліфікаційного класу*

«ІНШІ ФАХІВЦІ (ЕКСПЕРТИ)» ЯК СУБ'ЄКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ¹

1. Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (від 22.11.2018 № 2617-УШ) передбачено нове джерело доказів - висновок спеціаліста.

Дискусії щодо сутності та місця висновку спеціаліста точилися, тільки на пам'яті автора, якнайменше з 1988 року. Мова йшла про те, що при вилученні, зокрема, предметів або речовин, які схожі на боєприпаси або наркотичні речовини, відповідно, на стадії попереднього розслідування за відношенням уповноваженого органу (особи) до експертної установи призначалося експертне дослідження, що оформлювалося висновком спеціаліста. Якщо за результатами дослідження надані об'єкти були визнані боєприпасами або

наркотичними речовинами порушувалася кримінальна справа. У подальшому призначалася експертиза, яка, як правило, проводилася тим же фахівцем експертної установи із урахуванням результатів, викладених у висновку спеціаліста, що вже є, якнайменше, «некоректним» до порядку проведення експертизи (визначеному у КПК України 1960 року). «Некоректність» полягала у тому, що експертів надавалися не всі об'єкти для проведення експертизи тому, що частина з них, якнайменше, вже була витрачена під час експертного дослідження. У випадку відсутності за певних причин спеціаліста, що проводив експертне дослідження, проведення експертизи доручалося іншому фахівцю, який в статусі експерта повинен був проводити експертизу з урахуванням результатів, викладених у висновку спеціаліста, як тоді зазначали - проведення експертизи «за висновком спеціаліста». Думається у цьому випадку коментарі навіть і не потрібні. Виходом із цієї ситуації пропонувалося законодавче визначення проведення експертизи до порушення кримінальної справи як невідкладної слідчої дії, що повинна була проводитися за аналогом огляду (місцевості, приміщення, предметів та документів) з точки зору невідкладності.

Відповідно до нових положень ст. 214 КПК України, що повинні вступити в дію 01.01.2020:

- для з'ясування обставин вчинення кримінальних проступків до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) може бути, отримано висновок спеціаліста;
- спеціаліст отримує право надавати висновки - нове джерело доказів;
- висновок спеціаліста має відповідати вимогам до висновку експерта тощо.

Тобто, іншими словами проведення та оформлення експертного дослідження повинно відбуватися відповідно до порядку проведення та оформлення експертизи. У випадку незгоди з висновком спеціаліста особа, якій вручається повідомлення про підозру, має право звернутися у встановленому порядку для проведення експертизи з наступним отриманням висновку експерта. В чому різниця та де ж спрощення? А чому відразу не призначити експертизу? Навіщо обтяжувати законодавство «новітніми» положеннями, до яких більше питань, ніж відповідей? Наприклад, отримання висновку спеціаліста або за аналогією ст. 243 КПК України - порядок залучення експерта. Слід зазначити і те, що незрозуміло яким документом повинні оформлюватися письмові пояснення з поставлених запитань, якщо це необхідно, відповідно до положень ст. 105 КПК України, висновком спеціаліста чи іншим документом. Хто такий «спеціаліст» з точки зору нормативного визначення кваліфікаційних вимог до нього.

2. Законом України «Про судову експертизу» визначено, що:

- судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду (ст. 1);

- судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні здійснюють державні спеціалізовані установи, а в інших випадках - також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом (ст. 7);

- особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом (ст. 9);

- до фахівця у відповідній галузі знань, який проводить судову експертизу, застосовуються положення цього Закону щодо гарантій прав, обов'язків, відповідальності судового експерта, крім відповідальності за відмову від проведення експертизи та положень розділу III¹ цього Закону (ст. 10).

3. Діючи сьогодні норми, зазначені вище, з урахуванням норм КПК України, на наш погляд, дають підстави не змінюючи кардинально законодавство, призначати експертизи або залучати експерта та отримувати висновок експерта при визначенні того, що ця процедура може проводитися є до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР, результати якої (процедури) повинні оформлюватися висновком експерта.

4. Слід зазначити і те, що положення Закону щодо фахівців (експертів), які можуть бути судовими експертами відповідно до положень статті 10 та здійснювати судово-експертну діяльність у зв'язку із відсутністю деталізації цих положень самостійно як на однаразовій, так і на постійній основі, виникає ряд проблемних питань, про що ми зазначали раніше [1], щодо:

- статусу таких судових експертів («фахівців (експертів)»): яка повинна бути освіта таких фахівців^{1,2}, чи потрібна їм відповідна підготовка тощо, що визначено вимогами тієї ж статті 10 по відношенню до професійних судових експертів державних установ судової експертизи або тих судових експертів, які не працюють у таких установах;

- регламентації проведення такими судовими експертами (фахівцями (експертами) експертиз: порядку отримання та зберігання матеріалів проваджень, об'єктів дослідження, що є, як правило,

¹ Фінансове та організаційне забезпечення судово-експертної

² Наприклад, відповідно до розділу 3 «Фахівці» Класифікатора професій ДК 003:2010, затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 28.06.2010 № 327, фахівцем є особа, яка отримала професію, що вимагає знань в одній чи більше галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук з виконанням професійних завдань у вигляді спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень та використанням методів відповідних наук. До цього розділу належать професії, яким відповідає кваліфікація за дипломом чи іншим відповідним документом, у тому числі молодшого спеціаліста, бакалавра.

речовими доказами у справах; попередження про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку; забезпечення методичною літературою з питань проведення експертиз; відповідними умовами та обладнанням тощо.

З огляду на викладене вище, статус та порядок діяльності фахівця (експерта), який може бути судовим експертом та проводити, наприклад, до порушення справ у суді експертизи на замовлення інших осіб, потребують відповідної детальної нормативно-правової регламентації.

Визначення статусу фахівця (експерта), який може бути судовим експертом, на наш погляд, повинно бути регламентовано частиною четвертою статті 10 (наприклад, щодо освіти, підготовки, порядку реєстрації статусу тощо, відповідно до структури частини другої та третьої цієї ж статті). Виходячи із змісту статті 10 щодо заборон використання своїх повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, що відповідно до Закону «Про запобігання корупції» є корупційними правопорушеннями, фахівців (експертів) не стосуватиметься. Внесена ж законодавцем частина п'ята щодо фахівця у відповідній галузі знань, який проводить судову експертизу, до якого застосовуються «положення цього Закону щодо гарантій прав, обов'язків, відповідальності судового експерта, крім відповідальності за відмову від проведення експертизи та положень розділу III цього Закону», повинна бути видалена взагалі.

Крім того, особливості діяльності фахівця (експерта), який може бути судовим експертом, повинні бути визначені або в Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих установах, або у спеціально розробленому нормативно-правовому акті.

Зазначена нормативно-правова регламентація статусу та діяльності зазначеного суб'єкта судово-експертного забезпечення правосуддя, сподіватимемося, буде сприяти попередженню корупційних проявів серед «фахівців (експертів)», які можуть залучатися до проведення експертиз до внесення відомостей про кримінальні правопорушення (проступки або злочини до ЄСДР.

Список використаних джерел

1. Полтавський А. О., Шимановський С. О. Нормативно-правова регламентація діяльності «нового» суб'єкта судово-експертного забезпечення правосуддя, як профілактика корупційних правопорушень серед «фахівців (експертів)». *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.)*; [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 313-318.